

FOKUS

Barack Obama – Omstendighetenes fange eller verdensånd til hest

JOHANNES RØ

Institutt for forsvarsstudier (IFS)

Hvem er Barack Obama? Hva kjennetegner ham? Hva slags tenkning står han for? Hva vil han med USAs utenrikspolitikk? Hvilke valgmuligheter har han egentlig? Denne teksten sammenfatter hva Obama har tenkt omkring utenrikspolitikk i løpet av sin korte politiske karriere. Jeg skal redegjøre for de sentrale premissene i Obamas tenkning og kort gjengi hva han mener om noen utvalgte utenrikspolitiske stridsspørsmål: hans syn på Irak, krigen mot terrorister, Iran, FN, NATO og i tillegg hans holdning til atomvåpen og klimaendring. Videre skal jeg argumentere for at Obama er fanget av omstendighetene: Begrensninger av ulike slag reduserer åpenbart betydningen av det særegne tankegodset han bringer med seg. Jeg skal riktignok problematisere dette argumentet ved å påkalle en kryptisk beskrivelse av Napoleon: Verdensånden til hest. Fra tid til annen overvinnes enkeltpersoner omstendighetenes begrensninger og setter et uvanlig preg på historiens gang. Jeg skal forsiktig antyde at Obama har enkelte egenskaper som gjør at han aspirerer til å bli en av disse. I avslutningen spør jeg hva som veier tyngst for Obama i internasjonal politikk: fred eller perfeksjon?

Hvis man hadde fått i oppgave å tenke ut et politisk system tuftet på premisset om at individet med det dårligste utgangspunktet skulle kunne erverve systemets høyeste embete, hadde man ikke bommet stygt hvis man

Jeg vil gjerne takke Tove Bjørgås, Markus Jerkø, Michael Mayer og Svein Melby for innspill til en tidligere versjon av foreliggende tekst og IPs redaktører for å ha lansert ideen om å skrive artikkelen.

hadde forestilt seg utgangspunktet til Barack Obama.¹ Som mulatt vokste han opp sammen med en enslig hvit amerikansk mor tidlig på 1960-tallet i et rasesegregert USA. Han ble fødd opp på matkuponer. Faren var opprinnelig kenyansk og gikk fra moren da Obama var to år. Fra Obama var seks til han ble ti år bodde han i Indonesia, hjemlandet til morens andre ektemann. Deretter ble han oppfostret av sine besteforeldre på Hawaii. Som student var han innom Los Angeles og New York. På Columbia studerte han statsvitenskap. Spesialitet: internasjonale relasjoner. Både før og etter at han studerte jus på Harvard Law School, arbeidet han som lokalsamfunnstjener (eng. community organizer) i Chicago, byen der han senere startet sin politiske karriere.

Kort sagt er Obama en uvanlig identitetsnomade. Han har ikke én rot, men flere. Ikke overraskende handler hans første bok, *Dreams from my Father* (Obama 1994), om tilhørighet. Spørsmålet «Where do I belong?» (*ibid.*: 115) driver fortellingen og er bokens motiv. Den er et vitnesbyrd om at Obama gjennom sitt levnet har kultivert kameleonens hovedegenskap: evnen til å tilpasse seg skiftende miljøer. Jonathan Raban (2008: 47) er blant dem som mener å se en uvanlig god lytter og observatør i Obama: «In the heat of a fierce election, he could be mistaken for a writer doing research for a book.» Evnen til å absorbere inntrykk har sannsynligvis vært en egenskap Obama har *måttet* utvikle i sin omstreifende oppvekst. Tilpasningsdyktigheten har sannsynligvis vært medvirkende til at han i valgkampen ikke har fremstått som en sint og bitter representant for det svarte Amerika, men som en kandidat hinsides lettvinne rasestereotyper.

Utvilsomt har Obama et annet mentalt temperament enn dagens president. Bushs ungdomsår og studietid fremstilles ofte som utsvevende og tåkelagt av betydelige mengder alkohol: «When I was young and irresponsible, I was young and irresponsible» (Bush 2000). I samme alder leste Obama selvbiografien til Malcom X. Han brukte Joseph Conrads *Heart of Darkness* som springbrett for å forstå det eurosentriske bildet av Afrika. Han demonstrerte mot apartheidregimet i Sør-Afrika og skrev poesi. To av hans dikt ble i fjor relansert i magasinet *The New Yorker* (Obama 2007a). De blir neppe kanonisert, men er heller ikke blottet for talent. Som Bush leffet også Obama med rus: «I got high for just the opposite effect, something that could push questions of who I was out of my mind, something that could flatten out the landscape of my heart, blur the edges of my memory» (Obama 1994: 93–94). Man trenger ikke være litteraturkritiker for å se forskjellen på Bushs og Obamas prosa om fortidens utflukter. Men både Bush og Obama tok et oppgjør med studietidens uvaner. Religiøs vekkelse

1 Mange vil kjenne igjen dette tankeeksperimentet, som er inspirert av John Rawls (1971). Jeg vedgår at påstanden ikke er uangripelig: Et annet kjønn, lavere intelligens, mindre tiltrekkende utseende, mer nasal stemme, et cetera, ville unektelig gjort utgangspunktet dårligere.

forvandlet Bush. Resultatet ble prototypen på en amerikaner: Han kunne kle seg som en yankee, snakke som en cowboy og forsikre velgerne om at han var selve sinnbildet på absolutt troskap til den amerikanske ideologi. Obamas forvandling var annerledes: «I tried to explain. I had spent the summer brooding over a misspent youth, I said – *the state of the world and the state of my soul*. I want to make amends, I said. Make myself of some use» (Obama 1994: 119, min uthev.). Obama antyder en sammenheng mellom verdens betingelser og sitt eget sinn. Dette, i kombinasjon med hans multikulturelle bakgrunn, gjør ham på mange måter til manifestasjonen av en verdensborger. I Berlin 24. juli henvendte han seg typisk nok til menneskemassene, ikke som presidentkandidat, men som «a fellow citizen of the world» (Obama 2008h). Som vi skal se, påvirker verdensborgermentaliteten Obamas utenrikspolitiske tenkning.²

Et annet forhold som Obamas utenrikspolitiske tenkning må forstås i lys av, er hans progressive historieoppfatning. Obama nærer en dyp beundring for sitt eget lands skjebne og utvikling: «[A]s long as I live, I will never forget that in no other country on Earth is my story even possible» (Obama 2008b). Obama snakker ofte om nødvendigheten av å fortsette Abraham Lincolns prosjekt om å perfektionere unionen (se for eksempel *ibid.* og Obama 2008h). Obama er seg bevisst hvilke skavanker– jeg sikter først og fremst til rasediskriminering– hans personlige livsløp illustrerer at republikken delvis har overvunnet. Jeg tror kilden til Obamas betoning av håp ligger her. Ikke siden Reagan har en amerikansk presidentkandidat festet så sterk lit til og vært en så markant målbærer av nettopp håp. Hvis Bush visste å spille på amerikaneres frykt, har Obama kalt på folks håp. *Håpets dristighet* (eng. *The Audacity of Hope*) heter hans siste bok (Obama 2006). Den har et betydelig innslag av den særegne og på mange måter beundringsverdige, amerikanske naiviteten: Troen på at alt kan ordnes. «That is the topic of this book: how we might begin the process of changing our politics and our civic life» (*ibid.*:9). Obama er blant dem som nekter å akseptere at tingenes tilstand ikke kan forbedres. Denne mentaliteten er dypt forankret i amerikansk folkløse. Premissene Obama trekker vekslers på, er det nærmeste man kommer en sekulær amerikansk mytologi. Dogmene i denne mytologien er fremtidstro, håp og optimisme. Mantraet er «Yes we can!» Ved å påkalle denne nasjonale etos har Obama gjort seg til en moderne forvalter av den

2 Såpass fremtredende er Obamas overnasjonalitet at flere amerikanske kommentatorer, deriblant David Frum, kjent for å ha ført enkelte av Bushs taler i pennen, ser på manglende patriotisme som Obamas akilleshæl. (Frum sa dette i et uformelt foredrag på American Enterprise Institute, 12.02.08.) Han er langt ifra alene om å mene dette. Mange ser med bekymring på at Obama under store deler av primærvalgkampen ikke bar flaggnålen på jakkeslaget, og tolker det som et tegn på manglende fedrelandskjerlighed. Peggy Noonans (2008) artikkel eksemplifiserer tvilen mange nærer til om Obama vet å verdsette USA som seg hør og bør for en president.

amerikanske opphavsmysten. Det er en myte som mange amerikanere ikke uforbeholdent *tror på*, men som alle likevel *godtar*.³ Også håpet har, som vi skal se, sin plass i Obamas utenrikspolitiske tenkning.

Obamas utenrikspolitiske tenkning

Obama har en kort politiske karriere bak seg, og i brorparten av den har han vært lokalpolitiker i Chicago (se Lizza 2008). Derfor er det vesentlig færre holdepunkter for Obamas tenkning enn for McCains. Rett nok har Obama siden 2005 sittet i Senatets utenrikskomité, der han på tross av sin lave ansiennitet naturligvis har måttet posisjonere seg. Det mest omtalte lovforslaget Obama har stått bak, er videreføringen av et USA-finansiert nedrustningsinitiativ i tidligere sovjetstater. Utenrikspolitikk har, ikke minst takket være velgernes interesse for USAs nærvær i Irak, dessuten vært høyt oppe på dagsordenen i årets nominasjonsprosess, noe som naturlig nok har krevd mange og fylldige kommentarer av Obama. Selv om Obama har langt kortere politisk karriere enn McCain, finnes det likevel tilstrekkelig med uttalelser til at konturene av en utenrikspolitisk profil avtegner seg.⁴

Det er en merkbart flerfoldighet i Obamas utenrikspolitiske tenkning. Den unndrar seg, slik jeg ser det, entydig kategorisering. Hans (forbausende banale) historiske gjennomgang av ideene bak USAs utenrikspolitikk (Obama 2006: kap. 8) lar seg i hvert fall ikke sammenfatte i én konsekvent posisjon. Snarere ser han ut til å ha konvensjonelle sympatier og antipatier i de fleste retninger. Han verdsetter Trumans og Kennans krysning av idealisme og realisme, men han er kritisk til vekten de tilla militær opprustning. Han priser Nixons og Kissingers utenrikspolitikk for å ha vært «taktisk briljant», men kritiserer den for å mangle «moralsk ror» (*ibid.*: 288). Carter lastes for ineffektivitet og naivitet, mens Reagans mot synes å appellere til Obama: «I

-
- 3 Jeg har tilbrakt det siste året i USA. Gang på gang har et folkesjeelig paradoks forbløffet meg: Flere amerikanere jeg har møtt mener at den såkalte «amerikanske drømmen», ideen om at hvem som helst kan bli hva som helst, er en livsløgn og et falskt håp. Likevel er det ingen som vil gi slipp på den. Innstillingen kan sammenliknes med en religiøs person som forkaster troen på Gud, men som likevel fortsetter å akseptere at Gud finnes. Jeg synes dette fenomenet er gåtefullt. Kanskje gir Obamas suksess fornyet troverdighet til den «amerikanske drømmen». Undertittelen på hans andre bok (Obama 2006), «Thoughts on Reclaiming the American Dream», tyder i hvert fall på at han er innforstått med at mange potensielle amerikanske drømmere for tiden bare fester halvhjertet lit til den.
- 4 Det materialet jeg i hovedsak baserer denne analysen på, er Obamas andre bok (Obama 2006), en artikkel han skrev i *Foreign Affairs* (Obama 2007c), hans hjemmeside (<http://www.barackobama.com/>) og diverse taler, avisartikler og uttalelser han har levert før, under og etter nominasjonsvalgekampen. Jeg trekker dessuten i noe grad veksler på generelle iakttagelser fra

would find myself in the curious position of defending aspects of Reagan's worldview... when the Berlin Wall came tumbling down I had to give the old man his due, even if I never gave him my vote». Bush sr. på sin side får honnør for sin håndtering av Golfkrigen i 1991. Alt i alt minner denne karaktersetningen mistenkelig om eklektisk etterpåklokskap.

Hvilken merkelapp skal vi sette på Obama? Svein Melby (2004: 46–53) identifiserer tre distinkte tenkesett som gjør seg gjeldende i Washington: ekspansjonisme, realisme og institusjonalisme. Merkelappene viser *ikke* til deskriptive teorier om internasjonal politikk, men til konkurrerende foreskrivelser om hvordan USA *bør* opptre i verden. Tredelingen er grov, men adekvat ettersom nesten hver tankerekke som fremføres i USA, lar seg plassere innenfor én av kategoriene. Hvor plasserer vi Obama?

Forbausende nok foreskriver Obama politikk med elementer fra alle disse tenkesettene. Han ser behovet for å utvide USAs ansvar i verden og vil at landet skal kunne prege og forme det som foregår i det globale systemet. Dette dreier seg blant annet om å fortsette å fremme verdier som frihandel, liberale holdninger og demokrati. Å utbre godt styresett i svake stater er en relatert ambisjon. Ansvarsutvidelsen dreier seg også om aktivt å komme alvorlige utfordringer i forkjøpet, enten det dreier seg om dødelig virusspredning, pandemier, spredning av atomvåpen eller diktatorisk brutalitet. Dette er ekspansjonismens idealistiske komponent og eksemplifiserer dessuten verdensborgeren i Obama. Det er også elementer av det vi gjerne forbinder med nykonservativ ekspansjonisme hos Obama, eller mer presist; den økte militære besluttsomheten som 11. september utløste i USA. Obama tar for eksempel til orde for angrep på lokale terrorceller i Pakistan, selv om dette udiskutabelt bryter med FN-paktens utvetydige angrepsforbud: «We can and should carry out preemptive strikes against them [al-Qaida] whenever we can» (Obama 2006: 309). Han virker dessuten ekstremt oppsatt på å forhindre at Iran utvikler atomvåpen, om nødvendig ved å bruke militærmakt: «In confronting these threats [Iran and North Korea], I will not take the military option off the table» (Obama 2007: 4).⁵ Dette er ekspansjonismens militante komponent.

Det er også innslag av realisme i Obamas tenkesett. Han fremholder at nasjonale sikkerhetsinteresser bestandig har høyeste prioritet, uavhengig av andre staters eventuelle innsigelser mot interessehevdningen. «Our immedi-

5 Ønsket om å hindre Iran i å bli en atomvåpenmakt er selvsagt ikke forbeholdt «ekspansjonister». Mange «realister» og «institusjonalister» vil også skrive under på dette ønsket. Riktignok er mange realister tradisjonelt mindre engstelige for spredning av atomvåpen. Enkelte ser på det som like viktig at man lærer nye atomvåpenmakter å bli ansvarlige (se for eksempel Thomas Schelling i Spence 2007). Renskarne institusjonalister ville, sammenliknet med Obama, tont ned betydningen av militærmakt for å forebygge spredning.

ate safety can't be held hostage to the desire for international consensus... I would also argue that we have the right to take unilateral military action to eliminate an *imminent* threat to our security...» (Obama 2006: 308–09). Innslaget av realisme i Obamas tenkning kom klart til syne da han under senatshøringen 8. april 2008 spurte ut USAs ledere i Irak, general Petraeus og ambassadør Crocker. Obama bemerket at USAs målsetninger i Irak måtte modereres betydelig og beslutningstakere realitetsorienteres. Å eliminere al-Qaida, opprette effektive og demokratiske institusjoner, forlike etniske motsetninger, radere ut iransk innflytelse, alt dette er eskapisme, argumenterte han. En mer realistisk målsetning «is a messy, sloppy status quo but there's not, you know, huge outbreaks of violence, there's still corruption, but the country is struggling along, but it is not a threat to its neighbors...» (Obama 2008d). Denne holdningen tyder på at Obama er tilbøyelig til å bruke stabilitet som målestokk snarere enn ambisiøs regimeutvikling, et av realismens typiske kjennetegn.

Sist, men ikke minst, eksemplifiserer Obamas forsvar for mellomstatlige institusjoner, partnerskap og såkalt multilateralisme hans institusjonalistiske tenkesett. Det er i dette tenkesettet verdensborgermentaliteten og håpet løper sammen. Forsvaret forankres i en *symbiose* av instrumentelle og ideelle hensyn.⁶ Obama mener amerikansk nasjonal sikkerhet er en verdi som virkeliggjøres best i fellesskap med andre. Herav utleder han USAs oppdrag i verden: «The mission of the United States is to provide global leadership grounded in the understanding that the world shares a common security and a common humanity» (Obama 2007c: 2). I en tale han holdt i Chicago i oktober 2007, formulerer han en slags utenrikspolitisk programerklæring: «I will personally lead a new chapter of American engagement» (Obama 2007b: 4). Tre tendenser inngår i denne engasjementspolitikken: fellesskapsløsninger, utstrakt bruk av diplomati og sterk humanitær innsats. Nødvendigheten av samarbeid utleder Obama av utfordringenes karakter. Problemer av global karakter, som global oppvarming, spredning av atomvåpen og terrorisme, mener han må løses på globalt nivå: «We cannot afford to be divided» (Obama 2008h). Obama har også tro på at diplomati kan løse politiske konflikter. Han er derfor åpen for å forhandle personlig med alle verdens statsledere, også dem som betraktes som medløpere til terrorisme, liksom Iran og Syria. Disse tendensene ledsages også av en humanitær forpliktelse. Et betegnende eksempel er ambisjonen om å gjøre FNs såkalte (millenniums) millenniemål til amerikanske målsetninger (*ibid.*), noe som innebærer å halvere ekstrem fattigdom innen 2015. Alt i alt fremstår institusjonalismen som det mest fremtredende tenkesettet hos Obama.

6 For en instruktiv redegjørelse for den *symbiotiske* relasjonen mellom egeninteresse og allmenninteresse i USAs utenrikspolitiske tradisjon, se Melby (1995: 31)

Like fullt er hans uttalelser forankret i tre konkurrerende foreskrivelser om hvordan USA bør handle internasjonalt. Tre årsaker til denne flerfoldigheten lar seg identifisere: For det første har Obama vist seg forbeholden. Han er ikke kategorisk anlagt, men konsulterende. Hans politiske metodikk har en del til felles med akademikerens (på en god dag): Han veier frem og tilbake, for og imot, ser sterke og svake sider. Raban (2008: 47) skriver: «When his turn comes to speak, he is at first hesitant, a man of many *ums* and *ers*, but as he articulates his answer you realize that he has wholly assimilated the question, inspected it from distance and seen around its corner...» Vegringen for enkle svar har vært et karakteristikum gjennom hele valgkampen. Det ville vært overraskende om dette ikke også kom til syne i hans stillingtagen til internasjonale spørsmål, som ofte i sin kjerne er sammensatte. Flerfoldigheten reflekterer simpelthen at mange typer foreskrivelser har noe for seg.

For det andre er flerfoldigheten i Obamas ideer en politisk beleilig, men midlertidig, løsning på et grunnleggende politisk dilemma som gjennom historien ofte har blitt satt på spissen i utøvelsen av amerikansk utenrikspolitikk: Hvilke verdier skal nasjonen virkeliggjøre? Dilemmaet har ingen enkel løsning. På den ene side skal presidenten sørge for trygghet og velferd for egne borgere. På den annen side forventes det at han skal bidra til en bedre verden. Alle amerikanere tar det første hensynet alvorlig. Mange tar heller ikke lett på det siste. De mener den amerikanske samfunnsmodellen er et organisatorisk optimum og ser det som et implisitt kall å gjøre denne samfunnsmodellen tilgjengelig for flere. Ideen om at USA skal være en kraft for det gode i verden, ville også Obama ha skrevet under på. Ved å lansere et program, slik han gjør, som innebærer at verdier av alle valører blir virkeliggjort, kommer han ideologer og velgere av mange sjatteringer i møte. Han løser derved dilemmaet ole brumsk: takker ja til begge deler. Dette holder bare en stakket stund. I posisjon vil det før eller siden oppstå situasjoner der han blir tvunget til å prioritere. Først da vil det bli klart hvilket av hans tenkesett som har trumf.

For det tredje reflekterer Obamas flerfoldighet også, det er i hvert fall min tese, en mer genuint personlig *usikkerhet*. Idémangfoldet tyder på at han er usikker på hvilket tenkesett som, når alt kommer til alt, bærer lengst i internasjonal politikk.⁷ Han er usikker på hva idealisme kan bringe ham, usikker på hvor multilateral det lønner seg å være, hvor stor lit han skal feste til diplomati som politisk instrument. Eksempelvis er han tilhenger

7 Kanskje overdriver jeg her Obamas usikkerhet. Men i sin andre bok (Obama 2006: 302) reiser han en rekke spørsmål som tydeliggjør noen av de klassiske dilemmaene i internasjonal politikk, så som avveiningen mellom imøtekommenhet og konfrontasjon. Han lar dem stå ubesvart. Det er rimelig å tolke dette som oppriktig usikkerhet.

av å forhandle med Iran, men synes samtidig å vite at slike forhandlinger, uten tilstrekkelig tillit, kan gi seg dysfunksjonelle utslag. Denne personlige usikkerheten gjør Obama til en åpen, men ubestemt kandidat. Mange har derfor spurt seg: Hvor står egentlig Obama? Det er vanskelig å besvare, simpelthen fordi kandidaten selv ikke vet det til bunns. Dette tilløpet til beslutningsvegring kan fort vise seg å bli en hemske, ettersom det å fatte beslutninger under usikkerhet er en av presidentens viktigste oppgaver.

Ett originalt element bringer riktignok Obama til torgs: Det er hans idé om å tilføre Washington en ny tenkemåte (eng. *mind set*). I karakteristiske ordelag sa Obama dette under en tv-debatt 31. januar 2008: «I don't want just to end the [Iraq] war, I want to end the *mind set* that got us into it in the first place» (Obama 2008e). Formuleringen er i seg selv ikke spesielt oppklarende. Man kan tolke uttalelsen som et eksempel på retorisk innholdstomhet. Men formuleringen rommer mer enn første øyekast antyder. Det han sikter til er et oppgjør med ideen om at den beste forsvarsstrategien består i å demonstrere militær overlegenhet. Douglas Feith (2008: 65), en av talsmennene for krigen mot Irak, beskriver i sin nye bok tenkemåten Obama går i rette med: «There was already broad agreement that a less-than-impressive response to 9/11 might embolden the terrorists to strike again.» Ideen om at alt annet enn storslagen bruk av militær makt er tegn på svakhet, sitter dypt i mange beslutningstakere i Washington. Like etter angrepet på Irak i 2003 oppsummerte Bush (i Lemann 2003) på fyndig vis logikken i denne tenkemåten: «We have learned that terrorist attacks are not caused by the use of strength. They are invited by the perception of weakness.»

Ideen om at det minste tegn på imøtekommenhet signaliserer svakhet, at den neste politiske leder med en utstrakt hånd er den nye Chamberlain, at respekt og ærefrykt bare genereres av militær besluttsomhet, er ideer Obama vil erstatte med sin nye tenkemåte. Å forsøke å finne en middelvei mellom demonstrativ bruk av militærmakt og forsoningspolitikk (eng. *policy of appeasement*) er ikke radikalt. Likevel bryter det til dels med en utbredt tenkning i USA; det Obama betegner som «the habits that got us into the war in the first place – the outdated assumptions...of not talking to our adversaries...» (Obama 2007: 2). Når Obama påkaller sitt gjennomgangstema, nemlig forandring (eng. *change*), er det blant annet denne typen forandring han sikter til.

Holdning til utenrikspolitiske stridsspørsmål

Flerfoldigheten i tankemønsteret til Obama reflekteres naturlig nok i hans stillingtagen til konkrete stridsspørsmål. La oss se: Obama mener en overordnet vurdering av amerikansk sikkerhet tilsier at landets styrker bør

trekkes ut av Irak i løpet av 16 måneder (Obama 2008g: 2). Dette er det nye oppdraget han vil meddele de militære lederne i Irak og gi dem ansvar for å gjennomføre. Han sier militærfaglige råd vil påvirke utførelsen av tilbaketrekkingen, men ikke forandre målsetningen om å avslutte krigen. Han vil ikke gå inn for permanente amerikanske baser i Irak, men beholde tilstrekkelig militærpersonell til å beskytte USAs diplomater. Det kan også være aktuelt å holde begrensede tropper i regionen med mandat til å forsvare amerikanske tjenestemenn og i tillegg angripe gjenværende al-Qaida-celler. Tilbaketrekkingen skal ledsages av en diplomatisk satsing både internt og eksternt. Alle Iraks naboland, inkludert Syria og Iran, i tillegg til FNs sikkerhetsråd, skal tilskyndes til å bidra til en politisk avtale. Betydelig humanitær assistanse (to milliarder dollar) skal også stilles til rådighet.

Tilbaketrekkingen fra Irak innbærer at større ressurser kan kanaliseres til krigen mot terrorister, en krig Obama mener har sin viktigste front i Afghanistan og Pakistan, og som han synes å ta veldig alvorlig. Igjen søker han en middelvei: På den ene side avfeier han liberale tilløp til å undervurdere terrortrusselen USA står overfor (Obama 2006: 303). Samtidig går han hardt i rette med Bushs politikk, som han mener «confuses our mission». Bush kritiseres både for å overdrive terrortrusselen og for å kjempe den på galt sted med uhensiktsmessige midler. Obama mener derfor tiden er overmoden for å starte «a new chapter in our response to 9/11» (Obama 2007d: 4). Han vil understøtte NATOs styrker i Afghanistan med to nye amerikanske brigader og oppfordre europeiske allierte om å følge eksempelet (Obama 2007d: 5). Diplomatsk press, ikke minst overfor Pakistan, skal tvinge frem tiltak for å ødelegge treningsleire på den pakistanske grensen. Lunkenhet fra Pakistan vil medføre at militær bistand innstilles, og at USA selv går til verks på pakistansk territorium, om nødvendig uten FN-mandat.

Mer generelt skal også de ikke-militære aspektene ved antiterrorkampen trappes opp. Sivile innslag skal prioriteres. Utdanningsprosjekter skal lanseres som alternativ til fundamentalistiske *madraser* (koranskoler). Diplomater, språkkyndige og utviklingsekspertter skal få videre mandat. Kulturutvekslingssentre, såkalte «America Houses», skal utvikles i islamske kjerneområder. Lokale gjenoppbyggingsprosjekter skal initieres. Målet er at ny amerikansk imøtekommenhet skal forbedre USAs omdømme og på sikt omdanne fiendtlige intensjoner: «That child looking up at the [US] helicopter must see America and feel hope [not hate]» (Obama 2007d: 9).

Som ledd i kampen mot terrorister vil land som er unnnvikende i sin fordømmelse av terrorisme og som sender tvetydige signaler om atomvåpenambisjoner, bli fulgt spesielt nøye. Iran står i en særstilling. Ifølge Obama (2007e) er det «far too dangerous to have nuclear weapons in the hands of a radical theocracy». Sanksjonspolitikken skal videreføres, og bruk av militærmakt utelukkes ikke. Samtidig har Obama gjort et stort poeng av at

han vil starte direkte forhandlinger med Irans ledelse. Kennedys uttalelse «Let us never negotiate out of fear, but let us never fear to negotiate» har blitt løftet frem som et slags ugjendrivelig ordspråk i valgkampen. Også mer sofistikerte begrunnelser for diplomati har Obama lagt for dagen. Blant annet begrunner han diplomatiske fremstøt med viktigheten av at informasjonstilgangen på begge sider blir større. «Only by knowing your adversaries can you defeat them...» (Obama 2007d: 8). Han ser det som vesentlig å formidle troverdig til sine motparter hva USA står for: «I will...let these countries know where America stands...They will have our terms (*ibid.*). USAs opptreden forut for Irakkrigen sendte tvetydige signaler om hvor terskelen for amerikansk militær inngripen går. Obama ser åpenbart viktigheten av å få formidlet utvetydig til land som Iran hva som skal til for å hindre eller utløse krig.

Utfordringer som involverer mange aktører, ser Obama for seg å løse i samarbeid med internasjonale organisasjoner, primært FN. De få gangene han refererer til FN, gjør han det med skeptisk entusiasme. At en del av FNs arbeid er ineffektivt, mener han ikke må være en unnskylding for å avvise FN, men en spore til å forbedre organisasjonen. Obama har riktignok ikke utmeislet noen eksplisitt FN-politikk. Han drøfter heller ikke FN særskilt, verken i viktige taler eller på sin hjemmeside, men tilskriver organisasjonen oppgaver i politikken han tenker å føre, og henviser til «UN-led», «UN-funded» og «UN will play a central role». Til tross for åpenbare FN-sympatier sitter kritikken løst. Reform mener han er «påtrengende nødvendig» (Obama 2007f: 4). Ikke minst er han klar på at Sikkerhetsrådet er fastfrosset i en gammel æra (Obama 2006: 309), noe som blant annet er medvirkende til at han ikke uforbeholdent vil opptre lydige overfor FNs autoritet.

Obama går også til valg på å styrke NATO, men understreker at USA også vil bygge nye allianser (Obama 2007: 6). Denne dobbeltheten reflekterer sannsynligvis at andre deler av verden er blitt like viktige for USA som Europa. Obamas rådgiver i transatlantiske spørsmål, Julianne Smith (2008), også seniorforsker og leder for Europaprogrammet ved CSIS, en tankesmie i Washington DC, kunne i en samtale 04.04.08 likevel forsikre at Obama ikke ville komme til å nedprioritere Europa. Snarere betraktet hun mulighetene for styrkede bånd over Atlanterhavet som gode. Hun påpekte at rådgivningsteamet til Obama var preget av personer med dyp interesse for transatlantisk samarbeid. Alt tyder dessuten på at Obama samtidig vil rette krav til Europa og gjenta forsvarsminister Robert Gates' oppfordring om større styrkebidrag fra europeiske allierte (*ibid.*), ikke minst til Afghanistan. Under sitt europabesøk understreket han: «America has no better partner than Europe» (Obama 2008h).

Den mest håpefulle visjonen Obama lanserer, er ønsket om å avskaffe atomvåpen: «Here is what I will say as President: America seeks a world in

which there are no nuclear weapons» (Obama 2007b: 3). Han tar med andre ord forpliktelsen knesatt i NPT-avtalen på alvor, en avtale han vil oppdatere og forsterke. Han vil også forsøke å få ratifisert avtalen som forbyr prøvesprenginger, the Comprehensive Test Ban Treaty, og stanse amerikansk utvikling av en ny generasjons atomstridshoder (Obama 2007c: 4). Han bifaller også ideen om en internasjonal bank for atombrensel ledet av IAEA, som skal distribuere spaltbart materiale for fredelige formål. Obama har ikke en tydelig posisjon med hensyn til missilforsvar, men basert på det lille han har sagt, later det til at han vil redusere bevilgningene til dette formålet, men fortsette forskningen (se Arkin 2008).⁸

I amerikansk målestokk er Obama opptatt av klimaspørsmål. Han sier rett ut at klimaendring er en av denne generasjons største moralske utfordringer. Han synes USA har et spesielt ansvar for å lede an i arbeidet for en bærekraftig klode ettersom landet er verdens største utslipper av drivhusgasser. Hans uttalte målsetning er å redusere utslipp med 80 prosent under 1990-standard innen 2050 (Obama 2008f). For å nå dette målet ramses mange tiltak opp. Tre peker seg ut: Et forslag består å gi bedrifter en tilskyndelse til å slippe ut mindre, ved å knytte kostnader til utslipp over en fastlagt kvote. Produserer man under kvoten, kan man omsette denne på et fritt marked. Dessuten vil han effektivisere energiforbruket og satse på fornybar energi. Som ledd i dette vil han initiere programmer i tospann med USAs entreprenørånd, i håp om at ny teknologi kan erstatte fossilt brensel og på sikt gjøre USA uavhengig av energiimport. Skattelette skal dessuten tilbys bedrifter som utvikler såkalte grønne arbeidsplasser. For det tredje, og dette er kanskje både viktigst og vanskeligst, vil Obama samle verdens største forurenserer for å få i stand «binding and enforceable commitments to reducing emissions» (Obama 2007: 7). Obama har sagt at han vil trekke veksler på nobelprisvinner Al Gore for å målbære saken.

De to foregående avsnittene, 2 og 3, *antyder* Obamas utenrikspolitiske kurs. Mulighetene for prediksjon skal likevel ikke overdrives. For det første kan uforutsette begivenheter kullkaste posisjonene Obama bringer med seg. Bush gikk som mange vil huske til valg på løftet om ikke å engasjere USA i nasjonsbyggingsprosjekter. Ikke desto mindre har han etter 11. september sørget for å involvere USA i to ambisiøse nasjonsbyggingskriger. Dessuten rommer Obamas ideer flere tendenser. Det er uråd i dag å si hvilken tendens som blir mest dominerende. På papiret ser kanskje den institusjonalistiske tendensen ut til å være sterkest. Skulle Iran gjennomføre en atomprøve-

8 Dette ble for øvrig på dulgt vis bekreftet av Julianne Smit i ovennevnte samtale. Likevel er det viktig å huske at Bush årlig har bevilget 10 milliarder dollar til missilforsvar (se Kaplan 2008: 78). Følgelig er et stort apparat involvert, som det kan vise seg vanskelig for Obama ikke å opprettholde. Jeg peker på flere strukturelle begrensninger av denne typen i avsnitt 4.

sprengning noen måneder etter at Ahmadinejad, under et toppmøte på Cuba (!), har forsikret Obama om at Iran, som resultat av sanksjonspress, har oppgitt sine kjernefysiske våpenambisjoner, vil kanskje en annen tendens bli mer fremtredende. Det er ingen gitt å vite. Prediksjonsavholdenhet innebærer riktignok ikke at man må oppgi muligheten for å forklare politiske utfall. Når vi vet hva Obama gjør, kan vi anta at vi vet noe om hvilket tenkesett som tilskyndet politikken.

Omstendighetenes fange...?

Begrunnelsen for å bruke tid på å skrive og lese betraktninger omkring Obamas kognitive ballast, er at denne får betydning for (utenriks)politikken som føres. Ved å vite hva Obama står og går for, formoder vi at vi kan forutse og forstå politikken hans. Det er langt fra sikkert. Det er mye som tyder på at kandidatens unike tankegods bare har begrenset betydning for utenrikspolitikken som føres. Påstanden om at politikere er å sammenlikne med utbyttable automater er, sant nok, desillusjonerende. Snarere liker vi å forestille oss demokrati som et politisk system der kandidater av ulik støpning, med forskjellige programmer og varierende ideologisk utrustning kjemper om velgernes gunst. Kandidaten med flest stemmer setter seg fore å virkeliggjøre målene som vinner oppslutning. Sannheten er at betydelig begrensninger, av ulike slag, reduserer en presidents handlingsfrihet, ikke minst når det gjelder internasjonal fremferd.

Arnold Wolfers (1962: 13) skriver: «Imagine a number of individuals, varying widely in their predispositions, who find themselves inside a house of fire. It would be perfectly realistic to expect that these individuals, with rare exceptions, would feel compelled to run for the exit.» Personene i Wolfers' tankeeksperiment er fanget av omstendighetene. En ytre faktor *tvinger* frem et bestemt og ensartet atferdsmønster. En ekstrem variant av Wolfers' tankeeksperiment er den idé at omgivelsene begrenser handlingsalternativene til bare ett. I så fall er muligheten for *valg* eliminert. Dette er ren strukturdeterminisme. Svakere versjoner av denne ideen er langt mer realistiske. Ingen som har forsøkt å spille brettspillet «Fussball» når spillebrettet er skjevt, vil benekte at omgivelser er med på å bestemme utfall. Like uomtvistelig er det at en del omstendigheter begrenser Obamas handlingsfrihet, skulle han bli president. I en viss forstand befinner han seg, billedlig talt, på innsiden av et brennende hus. En del beslutninger tvinger seg derfor frem. Spørsmålet er ikke hvorvidt, men *hvor* fanget han er av omstendighetene.

Jeg er ikke i stand til å gi et endelig svar på dette, men jeg skal peke på fire eksempler, av utallige flere, som illustrerer at Obamas valg i betydelig grad begrenses av forskjellige typer omstendigheter. Obamas uttalelser

tyder på at han ønsker a) å reformere FNs sikkerhetsråd, b) arbeide for atomvåpnedrustning, c) å ratifisere avtalen som binder USA til Den internasjonale straffedomstolen i Haag og d) forhindre humanitære katastrofer, for eksempel i Kongo eller Sudan. Man skal ikke vite mye om dynamikken i internasjonal politikk for å innse at virkeliggjørelsen av disse ønskene er en kamp mot vindmøller.

a) Reform av FNssikkerhetsråd vil måtte voteres over av rådet selv. Etersom fire andre av rådets medlemmer har vetomakt, er Obamas ønske prisgitt andre medlemslands interesser. Basert på tidligere historie er det svært usannsynlig at de faste medlemmene frivillig vil gi avkall på makt til begunstige for andre stater. Dette er en realpolitisk begrensning. b) Hvis Obama får fremforhandlet en bindende avtale mellom de eksisterende atommakter om radikal multilateral nedrustning eller fullstendig avskaffelse av atomvåpen, vil det være umulig rundt forhandlingsbordet å overkomme «tragedien» som beskrives i liknelsen om fangens dilemma: Alle undertegnende stater vil både være engstelige for at andre jukser og ha en individuell tilskyndelse til selv å jukse. Uansett hva de andre statene gjør, vil det være individuelt rasjonelt for hver enkelt stat å bryte avtalen. Dette er en kollektiv avmaktbegrensning. c) Før Obama skriver under på en bindende internasjonal avtale, forplikter amerikansk grunnlov ham å ratifisere avtalen i Senatet. Ut fra det vi vet om dets uvillighet til å overgi amerikansk suverenitet til internasjonale instanser, er det grunn til å tro at Senatet vil torpedere Obamas forsett, selv om alt tyder på at begge husene i Kongressen vil ha demokratisk flertall i 2008. Dette er en konstitusjonell (og selvpålagt) begrensning. d) Hvis Obama like etter sin innsettelse ønsket å benytte amerikanske militære styrker for å stabilisere situasjonen i Kongo eller Sudan i håp om å begrense en humanitær katastrofe, vil han oppdage at styrkene til dette formål allerede er sysselsatt i Irak. Dette er en ren ressursbegrensning.

Basert på nokså ukontroversielle forutsetninger kan vi slutte at fire av Obamas utenrikspolitiske ønsker, på grunn av ulike omstendigheter, sannsynligvis ikke lar seg virkeliggjøre. Obama vet dette, og med mindre han henfaller til ønsketenkning vil han, i frykt for å tape ansikt, heller ikke forsøke.⁹ Et forutsigbart handlingsmønster presser seg frem. En annen president ville ikke gjort det minste forskjell. Omstendighetene fanger.

9 Man kan spørre seg hvorfor Obama, hvis han vet at det er urealistisk å få oppfylt disse ønskene, likevel går til valg på å virkeliggjøre dem. Ville det ikke vært redeligere å legge frem oppnåelige ambisjoner for velgerne? Jeg tror forklaringen på dette både har å gjøre med velgerflirting og med opposisjonelt overmott.

... eller verdensånden til hest?

Det siesat Hegel da han i 1806 så Napoleon ride gjennom Jenas gater etter å ha beseiret den prøyssiske armé, bemerket at det var som å se «verdensånden til hest». Det er kryptisk sagt. Jeg tolker det som et forsøk på å uttrykke fornemmelsen av at historiens fundamentale drivkrefter for et øyeblikk tar bolig i og uttrykker seg gjennom ett enkelt individ, som gjennom sin individualitet, tanke og moralske erkjennelse evner å tilskynde grensesprengende bedrifter. Det er udiskutabelt at enkeltpersoner iblant tilfører noe ekstraordinært til en situasjon, og at nettopp dette ekstraordinære påvirker begivenhetenes gang i ualminnelig grad. Verdenshistorien hadde unektelig tatt en annen retning hvis utvalgte enkeltpersoner hadde blitt byttet ut. Igjen og igjen ser man eksempler på at de strukturelle begrensningene av den typen jeg pekte på i forrige avsnitt blir overvunnet. Tilsynelatende håpløse ønsker blir gang på gang realitet.¹⁰

Det har vært øyeblikk i årets valgkamp hvor Obama har vist tilløp til ekstraordinær overbevisningskraft og sjelden inspirasjon.¹¹ Etter seansen da Edward Kennedy i januar gav sin tilslutning til Obama på American University i Washington DC, kastet fremmede mennesker, unge som gamle, seg om halsen på hverandre i indre og ytre jubel. Det er vanskelig å vite hva som utløste dette plutselige intimitetsskredet, men det skjer ikke av seg selv.¹² Selvsagt er det ingen endefrem sammenheng mellom evnen til å sette sinn i kok, trollbinde store forsamlinger med høytravende retorikk og frapperende karisma og det å tilføre noe ekstraordinært til en beslutningssituasjon i internasjonal politikk. Men det lar seg heller ikke benekte at suggesjon finner sted rundt internasjonale forhandlingsbord. Overbevisningskraft, inspirasjon og personlig karakter påvirker også statsledere. Dessuten kan man ikke se bort fra at begeistringen rundt Obama i USA, smitter over på befolkningen i andre land. Det så vi nylig i Tyskland. Skulle Obama lansere et ambisiøst og populært internasjonalt initiativ, kan det vise seg politisk kostbart for andre nasjonale ledere å gå i opposisjon mot ham.¹³ Jeg ser det ikke som usannsynlig at vår egen Jens Stoltenberg vil besvare

10 I USA markerte man nylig at det var 40 år siden Martin Luther King jr. ble skutt. I den forbindelse så jeg tv-klipp fra den såkalte Marsjen mot Washington i 1963 og Kings tale fra Lincoln Memorial. Det var slik jeg kom til å tenke på Hegels bemerkning.

11 Selv ikke republikanske kommentatorer har klart å skjule sporadiske bifall. Fred Barnes, redaktør for det konservative magasinet *Weekly Standard*, fortalte, under tv-programmet Special Report på Fox News, at han innså at Obama kom til å bli USAs neste president, da han så hans tale etter primærvalgseieren i South Carolina (se www.youtube.com/watch?v=ze7Orpy8OZY).

12 Jeg opplevde dette opptrinnet som deltakende observatør og ble temmelig overrasket ettersom Washington for øvrig er en by der folk er nokså gjerrige med klemmer.

13 Opphavsmannen til dette poenget er Svein Melby. Han er kjent med og har godtatt mitt tyveri. Jeg takker ham for velviljen.

Obamas forespørsler annerledes enn han har besvart Bushs, selv om de skulle være nær identiske. Spesielt vanskelig vil det bli å avslå forespørsler fra en amerikansk president om forespørslene forankres i ideer og verdier som Norge setter høyt.¹⁴

Både John McCain og Obama sier at de som president vil gå i bresjen for å stagge det som har blitt kalt menneskehetens største utfordring, nemlig global oppvarming. Et seriøst amerikansk initiativ vil, som eksemplene i forrige avsnitt, støte på nesten uoverstigelige hindringer. Uten grensesprengende lederskap verden aldri har sett maken til, vil sannsynligvis lite av betydning skje i løpet av de neste femten årene. Basert på betraktningen i dette avsnittet mener jeg det er grunnlag for et spinkelt håp om at Obama kan oppvise dette lederskapet. Men bare dårer børster støv av Hegel-sitatet i utide.

Avslutning: Fred eller perfeksjon?

Den viktigste utenrikspolitiske beslutningen man tar som USAs president, er om man skal gå til krig for å beskytte en skattet verdi. Aldri stilles en statsleders dømmekraft på større prøve enn når det både finnes gode grunner for, og, som det alltid gjør, gode grunner mot å gå til krig. Det er dessverre temmelig forutsigbart at Obama, hvis han blir president, vil komme til å måtte baske med dette dilemmaet i en eller annen form. Om ikke annet vil spørsmålet om humanitær intervensjon nesten garantert komme opp. Ønsket om å verne menneskers rettigheter i undertrykkende regimer kommer nesten uunngåelig i konflikt med FN-paktens kategoriske forbud mot alt annet enn forsvarskrig. Det er et ubehagelig faktum at overtalelse, diplomatisk press, evakuering eller andre ikke-militære midler ofte ikke er tilstrekkelig eller virker raskt nok til å hindre humanitære katastrofer. At FN har knesatt prinsippet om en såkalt «forpliktelse til å beskytte», må tolkes som styrket villighet til å akseptere at statsledere tillegger menneskerettighetene større vekt enn staters suverenitet. Satt på spissen kan valget stå mellom huma-

¹⁴ La oss se for oss en ekstrem hungersnødkatastrofe i Burma. Juntaen i landet viser ingen tegn til medmenneskelighet og nekter utenlandsk nødhjelp adgang til landet. Obama går til FNs sikkerhetsråd og argumenter for humanitær intervensjon forankret i «forpliktelsen til å beskytte», men kinesisk veto hindrer ham i få mandat for intervensjon. Som et alternativ etablerer Obama en NATO-ledet multilateral koalisjon for å hjelpe de trengende i Burma og styrte militærjuntaen. Jürgen Habermas fremfører naturligvis et intrikat forsvar for humanitær intervensjon mot Burma i *Süddeutsche Zeitung* og leder et opprop fra europeiske intellektuelle til støtte for Obamas krig. Ville Norge i et slikt tilfelle vært villige til å bidra militært? Ville Norge, under slike vilkår, ha støttet regimeendring av et militærdiktatur til fordel for fredsprisvinner AungSan Suu Kyi? Obamas holdning til denne typen intervensjoner drøftes for øvrig i avsnitt 6.

nitær krig for perfeksjon eller fred og være tilskuer til folkemord. Hvilket onde veier i slike situasjoner tyngst for Obama?¹⁵

Det beste holdepunktet for å vurdere hvordan Obama resonnerer i sammenhenger der det er gode grunner både for og imot krig, er resonnementet han førte forut for Irakkriegen. Det fortjener et lengre sitat:

«Now let me be clear – I suffer no illusions about Saddam Hussein. He is a brutal man. A ruthless man. A man who butchers his own people to secure his own power. He has repeatedly defied UN resolutions, thwarted UN inspection teams, developed chemical and biological weapons, and coveted nuclear capacity. He's a bad guy. The world, and the Iraqi people, would be better off without him.

But I also know that Saddam poses no imminent and direct threat to the United States, or to his neighbors, that the Iraqi economy is in shambles, that the Iraqi military is a fraction of its former strength, and that in concert with the international community he can be contained until, in the way of all petty dictators, he falls away into the dustbin of history.

I know that even a successful war against Iraq will require a US occupation of undetermined length, at undetermined cost, with undetermined consequences. I know that an invasion of Iraq without a clear rationale and without strong international support will only fan the flames of the Middle East, and encourage the worst, rather than best, impulses of the Arab world, and strengthen the recruitment arm of Al Qaeda. I am not opposed to all wars. I'm opposed to dumb wars... The consequences of war are dire, the sacrifices immeasurable. We may have occasion in our lifetime to once again rise up in defense of our freedom, and pay the wages of war. But we ought not – we will not – travel down that hellish path blindly» (Obama 2002).

Obamas argumentasjonen har tre ledd. Først peker han på vektige grunner for å styrte Hussein. Han underbygger et solid argument for intervensjon basert på Husseins brutalitet, onde hensikter, opprustning og motarbeidelse av internasjonale normer. Deretter veier han dette mot trusselen Hussein representerer for den amerikanske egeninteressen. Fordi han har tiltro til oppdemming, ser han på den som marginal. Til slutt, og dette er hans viktigste reservasjon, ser han på krig, selv hvis den skulle være vellykket, som en djevelsk reise fylt av uvisse følger og umålbare ofre. Alt tatt i betraktning, konkluderer han med at fred er viktigere enn moralsk perfeksjon: Husseins tyranni forsvaret ikke krig.

15 I epilogen til boken *National Interests, Morality and International Law* (Malnes 1994: 135–38) diskuterer Malnes hva denne avveiningen i bunn og grunn dreier seg om, nemlig hvilken funksjon man mener normative vurderinger skal ha.

På samme tid som Obama førte dette resonnementet var mange beslutningstakere av en annen oppfatning, blant dem George Bush og Hillary Clinton. Det er fremdeles uenighet i USA om Irakkriens klokskap, men enkelte apologeter fra 2002 innser i dag at de undervurderte hva beslutningen førte med seg i form av menneskelige og økonomiske kostnader. De innser at krigen, i tillegg til de forutsigbare følgene, også åpnet mulighetene for handlinger som aldri ville funnet sted i fredstid: Brutaliteten ved Abu Ghraib, fangeleiren på Cuba, borgerkrigstilstandene i Irak eller at Bush i mars 2008 nedla veto mot Kongressens forslag om å forby CIA-agenter å benytte tortur under forhør. Dette er eksempler på de uvisse kostnadene (eng. *undeterminate costs*) Obama i 2002 advarte mot. Kanskje overså mange også at Irakkriegen på sikt kan bidra til en holdningsendring til FN-paktens kategoriske forkjøpskrigsforbud, og i verste fall senke terskelen for godtatte kriger.¹⁶ De velgerne som har spurt seg hva Obama mente om saken, har oppdaget at han opptrådte både forutseende og pålitelig. Dette har sannsynligvis betrygget mange om hans dømmekraft.

Men begrunnelsen for Irakkriegen var ikke primært humanitær. Hvor står Obama hvis undertrykkelsen er betydelig større neste gang dilemmaet oppstår? La oss, (Gud forby, som man sier), se for oss Rwanda i reprise. I et slikt tilfelle tyder mange av Obamas øvrige uttalelser på at humanitær omtanke vil veie tyngre i vekstskålen enn uvisse kostnader. Det er i hvert fall vanskelig å utelukke at humanismen til Obama kan bli militær. En av hans utenrikspolitiske rådgivere, Samantha Power, har vært blant USAs mest markante kritikere av landets unnfalighet overfor Rwanda i 1994 (se Power 2001), og skal visstnok ha gjort et dypt inntrykk på ham.¹⁷ Ved flere anledninger har Obama betont at han ikke vil være tilskuer til folkemord (se for eksempel Obama & Brownback 2005). Som jeg pekte på i innledningen, har Obama en utpreget verdensborgermentalitet. Han nærer også et sterkt håp om større respekt for menneskerettighetene i verden. At han både i krigen mot terrorister og konfrontert med grov undertrykkelse tar til ordet for inngripen i andre staters indre anliggender, kan tolkes som tegn på at han ikke betrakter statssuverenitet som en ufravikelig mellomstatlig norm. Obama synes med andre ord ikke fremmed for å gripe inn for å forhindre undertrykkelse og tyranni selv om det innebærer krig. Dette kan potensielt føre ham til en annen konklusjon enn han nådde i 2002.

La oss bare håpe Obamas neste bok ikke blir hetende *Håpets dumdristighet*.

16 Dette er en potensiell og forutsigbar konsekvens av at stater opptrer rettsstridig i internasjonal politikk. Dette diskuteres inngående av Malnes (1994).

17 Power ble sparket fra kampanjen etter å ha uttalt til et nyhetsbyrå i Storbritannia at Hillary Clinton minnet henne om et «monster». Det finnes tilgivelse i amerikansk politikk og hun kan meget vel bli hentet tilbake skulle Obama bli president.

Litteratur

- Arkin, William M. (2008) «Obama's Missile Defense», *Washington Post* 11.03. (http://blog.washingtonpost.com/earlywarning/2008/03/obamas_missile_defenses.html).
- Bush, George W. (2000) «George W. Bush: Out of his fathers shadow», 08.11. BBC NEWS (http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/americas/2000/us_elections/profiles/576504.stm).
- Feith, Douglas J. (2008) *War and Decision. Inside the Pentagon at the Dawn of the War on Terror*. New York, NY: Harper.
- Frum, David (2008) Dialog ved American Enterprise Institute i regi av norske Civita, 12.02.08.
- Kaplan, Fred (2007) *Daydream Believers. How a Few Grand Ideas Wrecked American Power*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Lemann, Nicholas (2003) «Real Reasons», *The New Yorker*, 22.09. (www.newyorker.com/archive/2003/09/22/030922ta_talk_lemann?printable=true).
- Lizza, Ryan (2008) «Making It. Where Barack Obama learned to be a pol», *The New Yorker* 21.07. (48–65).
- Noonan, Peggy (2008) «The view from gate 14», *Wall Street Journal*, 25.04. (A7) http://online.wsj.com/article/SB120906741679842493.html?mod=todays_columnists.
- Malnes, Raino (1994) *National Interests, Morality and International Law*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Melby, Svein (1995) *Amerikansk utenrikspolitikk*. Oslo: Tano.
- Melby, Svein (2004) *Bush-revolusjonen i amerikansk utenrikspolitikk*. Oslo: Aschehoug & co.
- Obama, Barack (1994/2004) *Dreams from my Father. A Story of Race and Inheritance*. New York, NY: Three Rivers Press.
- Obama, Barack (2002) «Remarks of Illinois State Sen. Barack Obama Against Going to War with Iraq», (www.barackobama.com/2002/10/02/remarks_of_illinois_state_sen.php).
- Obama, Barack & Sam Brownback (2005) «Policy Adrift on Darfur», *Washington Post* 27.12. (www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/12/26/AR2005122600547.html).
- Obama, Barack (2006) *The Audacity of Hope. Thoughts on Reclaiming the American Dream*. New York, NY: Three Rivers Press.
- Obama, Barack (2007a) «Two Poems», *The New Yorker* 02.07. (http://newyorker.com/online/2007/07/02/070702on_onlineonly_obama?printable=true).
- Obama (2007b) «Remarks by Senator Barack Obama: A New Beginning», (www.barackobama.com/2007/10/02/remarks_of_senator_barack_obam_27.php).
- Obama, Barack (2007c) «Renewing American Leadership», *Foreign Affairs*, July/August, (www.foreignaffairs.org/20070701faessay86401/barack-obama/renewing-american-leadership.html?mode=print).
- Obama, Barack (2007d) «The War We Need to Win», tale 01.08. på The Wilson Center, DC (www.wilsoncenter.org/events/docs/obamaspo807.pdf).
- Obama, Barack (2007e) «AIPAC Policy Forum Remark: Remarks by Senator Barack Obama», 02.03. (http://obama.senate.gov/speech/070302-aipac_policy_fo/index.php).
- Obama, Barack (2007f) «Remarks of Senator Barack Obama to the Chicago Council on Global Affairs» 23.04. (<http://my.barackobama.com/page/content/fpccga/>).

- Obama, Barack (2008b) «We the People, in Order to Form a More Perfect Union», CNN 18.03. (www.cnn.com/2008/POLITICS/03/18/obama.transcript/).
- Obama, Barack (2008c) «Foreign Policy», (www.barackobama.com/issues/foreignpolicy/).
- Obama, Barack (2008d) «Petraeus, Crocker Testify at Senate Foreign Relations Committee on Iraq», *Washington Post Online* 08.04. (www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/documents/senate_foreign_relations_Iraq_04082008.html).
- Obama, Barack (2008e) «Transcript of Thursday's Democratic presidential debate», CNN 31.01. (www.cnn.com/POLITICS/01/31/dem.debate.transcript/).
- Obama, Barack (2008f) «Energy and Environment», (www.barackobama.com/issues/energy/).
- Obama, Barack (2008g) «My plan for Iraq», *New York Times* 14.07. (www.nytimes.com/2008/07/14/opinion/14obama.html?sq=My%20Plan%20for%20Iraq.%20%20Barack%20Obama%20&st=nyt&scp=2&pagewanted=print).
- Obama, Barack (2008h). «A World that Stands as One», Berlin 24.07. (www.barackobama.com/2008/07/24/remarks_of_senator_barack_obam_07.php).
- Raban, Jonathan (2008) «Diary – I'm for Obama», *London Review of Books* 30(6), 20.03.
- Power, Samantha (2001) «Bystander to Genocide» i Robert Vare & Daniel B. Smith (red.) *The American Idea. The Best of Atlantic Monthly*. New York, NY: Doubleday.
- Rawls, John (1971) *A Theory of Justice*. London: Oxford University Press.
- Smith, Julianne (2008) Samtale ved Center for Strategic and International Studies (CSIS), 04.04.
- Spence, Michael (2007) «Mr. Counterintuition. America is safer with sophisticated enemies», *The Wall Street Journal* 17.02. (www.opinionjournal.com/editorial/feature.html?id=110009680).
- Wolfers, Arnold (1962) *Discord and Collaboration. Essays on International Politics*. Baltimore & London: Johns Hopkins University Press.